DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.18529250 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ପରଜଙ୍ଗ ଅଂଚଳର ଲୋକବାଣୀର ପ୍ରକରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ - ଏକ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟି

ସୁବେଦିତା ସାହୁ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ପରଜଙ୍ଗ ଅଂଚଳ ଓଡିଶାର ମାଟି , ମଣିଷ ଓ ପରିବେଶ ସହିତ ଅଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଜଡିତ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ କେନ୍ଦ୍ର। ଏହି ଅଂଚଳ ଓଡିଶାର ଏକ ସଂସ୍କୃତିମୟ ମାଟି ଭାବରେ ସୁପରିଚିତ। ଏଠିକାର ଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନ ପ୍ରବାହର ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ଅଂଶ ହେଉଛି ଲୋକବାଣୀ ଯାହା ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ଆତ୍ମା ତଥା ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରତିନିଧି। ଏହି ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକରେ ଜନଜୀବନର ଜୀବିକା , ସରଳତା , ଆସ୍ଥା , ଅନୁଭୂତି , ଉତ୍ସବ , ପର୍ବପର୍ବାଣି , ଧାର୍ମିକ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଦୈନନ୍ଦିନ , ଜୀବନର ପ୍ରତିଛବିକୁ ସହୃଦୟତାର ସହ ଆମେ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବା। ଏହା ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟା , ପରମ୍ପରା ଓ ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର ସହ ନିବିଡ ଭାବେ ସଂଲଗ୍ନିତ। ବାସ୍ତବରେ ଲୋକବାଣୀମାନେ କେବଳ ମନୋରଞ୍ଜନର ଅଂଶ ନୁହେଁ ଏହା ଜୀବନଦର୍ଶନ , ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟ ଓ ଜନଜୀବନର ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି । ପରଜଙ୍ଗ ଅଂଚଳର ଲୋକବାଣୀର ପ୍ରକରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ତାହାର ସରଳ ଭାଷା , ଉପମାତ୍ମକ ଭାବ , ଧ୍ୱନିସଂଗତି ଓ ଲୟଗତ ଗଠନର ବୈଚିତ୍ର୍ୟତା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ଆଂଚଳିକ ଭାଷା , ରସ , ଧ୍ୱନି ଓ ଶବ୍ଦର ସୂକ୍ଷ୍ମତା ଏହାକୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିଛି । ଏହି ଅଂଚଳର ଜନଜୀବନର ସଂସ୍ପର୍ଶ ପାଇବା ଯୋଗୁଁ ଲୋକବାଣୀକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ସଜୀବ ହୋଇଉଠିଛନ୍ତି । ସେହିପରି ଲୋକବାଣୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ଚେତନାର ସ୍ୱର ହୋଇ ଆଂଚଳିକ ସାହିତ୍ୟର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ସୁଶୋଭିତ କରିଛି ଯାହାକୁ ଉକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧ ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ପ୍ରକାଶିତ କରିବାକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ:

ପ୍ରକରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ , ଲୋକବାଣୀ , ଧ୍ୱନି ସଙ୍ଗତି , ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟା , ବୈଚିତ୍ର୍ୟତା ।

ଉପକ୍ରମ :

ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିର ଆଦ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ହେଉଛି ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ। ଏହି ଲୋକସାହିତ୍ୟ ହିଁ ବିଦଗ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ। ଲୋକ ସଭ୍ୟତାର ଆଦ୍ୟ ଜୀବନର କୃତି ହେଉଛି ଲୋକସାହିତ୍ୟ। ସାହିତ୍ୟ ସର୍ବଦା ସହ ତାଳ ଦେଇ ଗତି କରୁଥାଏ। ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଭ୍ୟତାର ଆରମ୍ଭ କାଳରୁ ସାହିତ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଏବଂ କାଳର ସ୍ରୋତରେ ଭାସିଆସି ବର୍ତ୍ତମାନରେ ପହଂଚିଛି। ସମାଜ ଓ ସଂସ୍କୃତି ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟର ଭିତ୍ତିଭୂମି। ପ୍ରତ୍ୟେକ କାଳଖଣ୍ଡର ସାହିତ୍ୟରେ ସେହି ସମୟର ସମାଜ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଦୃଶ୍ୟମାନ

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18529250

Article No - BPPP00381

ଯୋଗାଯୋଗ :
ସୁବେଦିତା ସାହୁ, ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ
ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଲେଶ୍ୱର
E mail : subeditasahoo2003@gmail.com
Orcid Id : https://orcid.org/0009-0008-6823-4942

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧୪.୧୦.୨୦୨୫	୧୩.୧୧.୨୦୨୫	୨୬.୧୨.୨୦୨୫	୧.୦୧.୨୦୨୬

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ସାହୁ, ସୁବେଦିତା; ୨୦୨୬। ପରଜଙ୍ଗ ଅଂଚଳର ଲୋକବାଣୀର ପ୍ରକରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ - ଏକ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟି। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଙ, ପୃଷ୍ଠା: ୬୭-୭୦।

ହୋଇଥାଏ । ଲୋକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଉପଜିବ୍ୟ କରି ଲୋକସାହିତ୍ୟର ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ୍ । ଲୋକ ସମାଜର ମନନଶୀଳତାକୁ ନେଇ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଲୋକସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଲୋକସାହିତ୍ୟର ନାନାବିଧ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ - ଲୋକଗୀତ , ଲୋକଗଳ୍ପ , ଲୋକନାଟକ , ଲୋକବାଣୀ ଆଦି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ବିଭାଗଗୁଡିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କଳା -କୌଶଳରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲୋକସାହିତ୍ୟ ମନୋରଞ୍ଜନର ମାଧ୍ୟମ ହେବା ସହ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ହେତୁ ସାର୍ବକାଳୀନ ଲୋକ ସମାଜରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇଛି ତଥା ଆଦୃତ ଲାଭ କରିପାରିଛି ।

ଲୋକ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗ ଭିତରେ ଏକ ଅଭିନବ ବିଭାଗ ହେଉଛି ଲୋକବାଣୀ । ଏହି ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକରେ ସମାଜର ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ । ଲୋକବାଣୀ ସୃଷ୍ଟିର ଆଦ୍ୟପ୍ରାଣସ୍ଥଳ ହେଉଛି ପଲ୍ଲୀ । ପଲ୍ଲୀ ଜନତାର କଣ୍ଠରୁ ହିଁ ଲୋକବାଣୀର ସ୍ରୋତସ୍ୱିନୀ ଧାରା ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଛି , ତେଣୁ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି ପଲ୍ଲୀପ୍ରାଣ ଲୋକମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଭାବନା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ । ଯୁଗରୁଚି ଅନୁଯାୟୀ ସାମାଜିକ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ରୁଚି ପରିବର୍‌ତ୍ତନ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ପରମ୍ପରା ପ୍ରିୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ଗତାନୁଗତିକ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବଟି ଅପରିବର୍‌ତ୍ତିତ ହୋଇରହିଛି । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲୋକ ସମାଜରେ ଲୋକବାଣୀ ପ୍ରଚଳନର ପରମ୍ପରା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସକ୍ରିୟ ହୋଇ ରହିପାରିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ବ୍ୟସ୍ତବହୁଳ ସମୟ ସାପେକ୍ଷ ଲୋକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତତା ହେତୁ ଏହି ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକର ପ୍ରୟୋଗର ପରିମାଣ ଧୀରେ ଧୀରେ କମିଆସିଛି । ତଥାପି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି ।

ପ୍ରକରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ :

ମଣିଷ ହେଉଛି ଏକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପିପାସୁ ଜୀବ । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଇଥାଏ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଭାବ ସମାନ ନୁହେଁ । ସ୍ୱକୀୟ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଅନୁସାରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ନିଜର ମତାମତ ପୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି , ସେଥିପାଇଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଜ୍ଞା ସ୍ଥିର କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନେଇ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ବିଚାର କରିଥାଏ , ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତା ପାଇଁ ସେହିପରି ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଏହା ସର୍ବଦା ମନୁଷ୍ୟର ମନ ସହ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ । ବାସ୍ତବ ଜଗତରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ସଂଜ୍ଞା ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ଏହାର ସଂଜ୍ଞା ଭିନ୍ନ । ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କହିଲେ ତାର ନିର୍ମାଣ ଜନିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକରଣର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ନିର୍ମାଣ ବା ଗଠନଗତ ରୂପ । ଯାହାକି ଏକ ସର୍ଜନାକୁ ସାହିତ୍ୟିକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଅଶିକ୍ଷିତ , ନିରକ୍ଷର ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକରଣରେ ସୁସଜ୍ଜିତ । ଏହି ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକୁ ଅନୁଶୀଳନ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ , ସାଧାରଣ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକରଣର ଛତ୍ରେ ଛତ୍ରେ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭାରର ସୌଧ ତିଆରି କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଥିଲେ । ଶ୍ରୁତିମଧୁର ନିମିତ୍‌ତ ଶବ୍ଦ ଓ ଅର୍ଥର ସମନ୍ୱୟ ଘଟାଇ ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକରଣ ମଧ୍ୟରେ – ଅକ୍ଷର ମେଳ , ଲୋକଛନ୍ଦ , ପଦମେଳ ଓ ଉଚ୍ଚାରଣ ଆଦି କମନୀୟ ଅଙ୍ଗଗୁଡିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଉକ୍ତ ପ୍ରକରଣ ପାଇଁ ହିଁ ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକ ଲୋକସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବାର ପଦ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହାସଲ କରିପାରିଛି । ନିମ୍ନରେ ଏହି ପ୍ରକରଣଗୁଡିକ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି ।

ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକରଣ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବା ଯୋଗୁଁ ତାକୁ ସାହିତ୍ୟର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ କରାଯାଇଛି ।

୧) ଅକ୍ଷର ମେଳ :

ଅକ୍ଷର ମେଳ ପାଇଁ ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକ ଶୁଣିବାକୁ ଶ୍ରୁତିମଧୁର ଲାଗିଥାଏ । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକୁ ଅକ୍ଷର ମେଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଅତି ଚମତ୍କାରପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେ ହୋଇଥାଏ । ସାଧାରଣ ନିରକ୍ଷର ଗାଉଁଲି ଲୋକଟିଏ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ କରି ସୃଜନଶୀଳତାର ପାରଦର୍ଶୀ ପ୍ରତିଭାକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଇଥାଏ । ଢେଙ୍କାନାଳ ଜିଲ୍ଲାର ପରଜଙ୍ଗ ଅଂଚଳରେ ପ୍ରଚଳିତ ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକ ଅକ୍ଷର ମେଳ ଅନୁସାରେ ସାଧାରଣତଃ ଛଅ

ଅକ୍ଷର , ନଅ ଅକ୍ଷର , ଦଶ ଅକ୍ଷର ଓ ଏଗାର ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଅଟେ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ -

ଛଅ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ପଦ - ଅଜା ଜାଣି ନାତି
ମାଛ ଜାଣି କାତି ।

ଦଶ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ପଦ- ମଙ୍ଗଳରାତି ବୁଧ ପାହାନ୍ତି
ଯେଣେ ଯାଆନ୍ତି ଲାଭ ପାଆନ୍ତି।

୨) ଲୋକଛନ୍ଦ

ଲୋକବାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ସାହିତ୍ୟିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ପ୍ରଧାନ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ଲୋକଛନ୍ଦ। ଲୋକଛନ୍ଦ ହିଁ ସାହିତ୍ୟିକ ମୂଲ୍ୟକୁ ବହୁଗୁଣିତ କରିଥାଏ। ଛନ୍ଦ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦ୍ୱିବିଧ ,ଯଥା ଗଦ୍ୟ ଛନ୍ଦ ଓ ପଦ୍ୟଛନ୍ଦ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଲୋକବାଣୀ ପଦ୍ୟ ଛନ୍ଦ ଭିତ୍ତିକ ଏବଂ ଏହା ଲୋକମୁଖରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା ବେଳେ ତାର ଛନ୍ଦର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ନେଇ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇଥାଏ। ଉଚ୍ଚାରଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆଲୋଚନା କଲେ କେତେକ ଦୁଇଚରଣ , ତିନିଚରଣ , ଚାରି ଚରଣ , ପାଂଚ ଚରଣ , ଛଅ ଚରଣ , ଆଠ ଚରଣ ଓ ଅସମାନ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଛନ୍ଦ ରହିଛି। ଯେପରି -

ଦୁଇ ଚରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଛନ୍ଦ - କର୍ମୀର ଆଖୁ ବଢେ
ନିକର୍ମୀର ଧାନ ବଢେ ।

ତିନି ଚରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଛନ୍ଦ -
ମାଆ ପରି କିଏ ହେବରେ
ଉଡି ଯାଉଥିବା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚଢେଇ ,
ଧରି ଆଣି କିଏ ଦେବରେ । (ଢଗ)

୩) ପଦମେଳ

ଯେତେବେଳେ ଆମେ କୌଣସି ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଥାଆନ୍ତି ଯଦି ତାହା ପୁଣି ପଦ୍ୟଭିତ୍ତିକ ହୋଇଥାଏ। ତେବେ ତାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଦଟି କଣ ଶୁଣିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି। ସମସ୍ତ ପଦର ଶେଷରେ ଏକ ପ୍ରକାର ମିଳନ ଘଟୁଥିଲେ , ତାହା ଆମକୁ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ଲାଗିଥାଏ। ପଦମେଳ ପାଇଁ ଲୋକବାଣୀରେ ଶ୍ରବଣଗତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିଥାଏ। ଏଗୁଡ଼ିକରେ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରଥମ ସହ ଦ୍ୱିତୀୟ ପଦ ଓ ତୃତୀୟ ସହ ଚତୁର୍ଥ ପଦର ମେଳ ହେଉଥିବା ବେଳେ , ଅନ୍ୟ କେତେକରେ ପ୍ରଥମ ସହ ତୃତୀୟ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ସହ ଚତୁର୍ଥ ପଦର ମେଳ ହେଉଥାଏ। ପୁଣି କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଉଚ୍ଚାରଣଗତ ପଦ ମେଳ ହେଉଥିବା ବେଳେ , କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଶେଷ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକର ମିଳନ ଘଟି ପଦମେଳ ହୋଇଥାଏ। ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା - ପିଠା ଖାଇବ ଜାଉ ଖାଇବ

ଭାତ ତଳ ସବୁ ,
ମାଉସୀ କହିବ ପିଉସୀ କହିବ
ମାଆ ତଳ ସବୁ ।

ଉକ୍ତ ଢଗରେ ପ୍ରଥମ ସହ ତୃତୀୟ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ସହ ଚତୁର୍ଥ ଧାଡ଼ିର ଶେଷ ଅକ୍ଷରର ମେଳ ହୋଇଛି-

ଝିପିଝିପି ବର୍ଷା ସଙ୍ଗେ ଚମକେ ବିଜୁଳି
ଶୃଗାଳ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ମଶାନ ପଡୁଛି ଉଚ୍ଛୁଳି
ଆଗୋ ନାରୀ ହୀରା ,
କି କାରଣେ କାନ୍ଦୁଅଛ ପରା ।

ଏହି ଢଗରେ ପ୍ରଥମ ସହ ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ତୃତୀୟ ସହ ଚତୁର୍ଥ ଧାଡ଼ିର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣର ମେଳ ଘଟିଛି।

୪) ଉଚ୍ଚାରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ

ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ହିଁ ଭିନ୍ନତା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ। ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନର ଭାଷାଠାରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନର ଭାଷା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭଙ୍ଗୀରେ ପରିପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ। ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଯାପନ ଶୈଳୀ ଯେପରି ସରଳ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ସରଳ। ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣଗତ କ୍ଲିଷ୍ଟତାକୁ ସହଜ ଭାବରେ କହିବା ପାଇଁ ଭାଷାକୁ ସରଳ କରାଯାଇଥାଏ। କାରଣ ଲୋକ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭାର ସହଜ ଓ ସରଳ। କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଗଦ୍ୟ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ପଦ୍ୟ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ। ଆଉ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥାଏ। ଶିଷ୍ଟ ଭାଷାରେ ଏହା ଗୃହୀତ ହୁଏ ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ଲୋକ ଭାଷାରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ବେଳେ ସାମାନ୍ୟତମ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଉଚ୍ଚାରଣକୁ ସହଜ ଓ ସରଳ କରିଥାଆନ୍ତି। ଏଥିପାଇଁ ସହର ଓ ଗ୍ରାମର ଭାଷା ଭିତରେ ତାରତମ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ। କିନ୍ତୁ ଲୋକବାଣୀରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିବା କିଛି କିଛି ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦରୁ ଜଣାପଡେ କି ସହରର ପ୍ରଭାବ ଗ୍ରାମ ଉପରେ ପଡିଛି । ଏହି ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପଦ୍ୟାକାରରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଯାଇଛି।

ଉଚ୍ଚାରଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗ୍ରାମାଂଚଳର ଶବ୍ଦମାନେ କିପରି ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇଛନ୍ତି ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା -

କ) ଗ୍ରାମାଂଚଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଧିକାଂଶ ଶବ୍ଦ ପଦ୍ୟାକାରରେ , ଏହା ଭିତରେ ଓଡିଆ ବାରମାସର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଯଥା - ବୈଶାଖ - ବଇଶାଖ / ଜ୍ୟେଷ୍ଠ- ଜେଷ୍ଠ , ଆଷାଢ - ଅଷାଢ , ଶ୍ରାବଣ - ଶିରାବଣ , ଭାଦ୍ରବ- ଭୁଦୁଅ , ଆଶ୍ୱିନ - ଅଶିଣ , ମାର୍ଗଶୀର - ମଗୁଶୀର , ପୌଷ- ପୁଷ , ଫାଲଗୁନ - ଫଗୁଣ , ଚୈତ୍ର - ଚଇତ ।

ଖ) ଲୋକବାଣୀରେ ବ୍ୟବହୃତ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ - (ଉଲୁ) ଉଲ୍ , ହାପେ (ହାପ୍) , ଫୁଲ୍ (ଫୁଲୁ) , ସୁଇଟର(ସ୍ୱେଟର) , ଟେବୁଲୁ (ଟେବୁଲ) , ହାର୍ଡ୍ ଫେଲ (ହାର୍ଟ ଫେଲ୍) ଆଦି ଅନେକ ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ -

ବାଇ ଚଢେଇରେ ବାଇ ଚଢେଇ
ତୋ ମାଆ ଯାଇଛି ଗାଇ ଚରାଇ
ସେଆଡୁ ଆଣିବ ଉଲୁ ,
ତୋ ଲାଗି ବୁଣିବ ହାପେ ସୁଇଟର
ମୋ ଲାଗି ବୁଣିବ ଫୁଲୁ ।

ଗ) ଅନୁନାସିକ୍ୟ ଶବ୍ଦ - ହୁଁ ହୁଁ / ଚୁଁ ଚୁଁ

ଘ) ନିରର୍ଥକ ଶବ୍ଦ - ଏହି ଶ୍ରେଣୀୟ ଶବ୍ଦଗୁଡିକ ନାଁ ଦିଆ / ବୁଦ୍ଧି ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ କସରତରେ ବହୁଳ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା -

ଝାଇଁକି - ଝୁପାର , ନାଲୁ - ବାଲୁ , ସାଲୁ-ବାଲୁ , ରିଙ୍ଗି - ରିଙ୍ଗିଆ , ଭେଟା - ଭେଟି , ରାଇଁ - ଝାଇଁ ପରି ଅନେକ ନିରର୍ଥକ ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ -

ରିଙ୍ଗି ରିଙ୍ଗିଆ ତିନ ଶୀଙ୍ଗିଆ
ଚୁପା ବହଳ ମୁଞ୍ଜି କଅଁଳ
ରଜା ବିଜେ କଲେ ଦିପହରା ।

ଙ) ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ମୂଳକ ଶବ୍ଦ - ଖାଇ ଖାଇ, ଝୁରି ଝୁରି, ଫୁଙ୍କି ଫୁଙ୍କି, ଜୀବ ଯିବ, ଥାଉ ଥାଉ , କଳା କଳା ଇତ୍ୟାଦି। ଉକ୍ତ ବିଷୟରେ ସ୍ଥାନିତ ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକ ପରଜଙ୍ଗ ଅଂଚଳର ଲୋକମୁଖରୁ ସଂଗୃହୀତ।

ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ଲୋକସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ଏକ ବିଭାଗ , ତା ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଲୋକବାଣୀ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଅଂଶ। ଏହି ଲୋକବାଣୀରେ ହିଁ ସମାଜର ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ନିହିତ ରହିଛି । ଏହି ଲୋକବାଣୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଢଗ ଢମାଳି , ପ୍ରବାଦ ପ୍ରବଚନ , ନାଁ ଦିଆ ଓ ରୂଢ଼ି ଆଦି ଏହାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମୁଖ୍ୟ ଅଙ୍ଗ। ଏଗୁଡିକୁ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବାରେ ଏହାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକରଣ ହିଁ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଅଂଚଳ ଭେଦରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ଲୋକବାଣୀ ନିଜସ୍ୱ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାରେ ପରିପୁଷ୍ଟ । ଏହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଢେଙ୍କାନାଳ ଜିଲ୍ଲା ପରଜଙ୍ଗ ଅଂଚଳର ଲୋକବାଣୀଗୁଡିକର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକରଣକୁ ଉକ୍ତ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧) ସାହୁ, ନାରାୟଣ - ଲୋକସଂସ୍କୃତି - ଲୋକସାହିତ୍ୟ

୨) ପ୍ରଧାନ, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର - ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଓ ଲୋକସଂସ୍କୃତି

୩) ଲେଙ୍କା, ଦାମୋଦର - ରୂଢ଼ି ଢଗଢମାଳି ଓ ପ୍ରୟୋଗ

❖ ❖ ❖